

Tystnadsplikt och sekretess i vården

Juridiska enheten

Tystnadsplikt och sekretess i vården

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) gäller inom offentliga verksamheter. Sjukvårdssekretessen är en del av denna lag och gäller för offentligt bedriven sjukvård, tandvård samt rehabilitering och hjälpmedel. Tystnadsplikten som följer av lagen gäller alla som arbetar med patienter, såväl vårdpersonal som administrativ personal, studenter, praktikanter, konsulter och förtroendevalda med flera. Sekretessen hos privata vårdgivare regleras i patientsäkerhetslagen och patientdatalagen, även om de är ackrediterade av eller har avtal med Region Östergötland. Samma regler för Region Östergötland och privata vårdgivare gäller alltså inte.

Vad är sekretess?

Sekretess innebär att det är förbjudet att föra vidare uppgifter till exempelvis till privatpersoner, anhöriga, försäkringsbolag och myndigheter. Förbudet gäller alla former av spridning, såväl muntlig som skriftlig, genom samtal i offentliga miljöer eller via sociala medier på Internet såsom bloggar, Facebook, Twitter, med flera.

Vad innebär sekretess?

Av 25 kap. 1 § OSL framgår att sekretess gäller inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, exempelvis i samband med rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, befruktning utanför kroppen, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, omskärelse och åtgärder mot smittsamma sjukdomar. Sekretessen gäller i högst 70 år.

Tänk på att du är bunden av sekretessen även efter det att du slutat din anställning, uppdrag eller praktikarbete!

Vilka uppgifter skyddas av sekretess?

Sekretessen gäller uppgifter som rör enskilds hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Hit hör identitetsuppgifter och alla andra uppgifter som direkt beskriver patienten och dennes sjukdom och behandling, liksom sinness tillstånd, arbetsförmåga och familjeförhållanden. Uppgifterna finns i journaler, i andra anteckningar som e-post, provsvar eller som kunskap hos personalen.

Du får lämna ut vissa uppgifter som omfattas av sekretess

... när patienten gett sitt samtycke

Patienten kan ge sitt tillstånd/medgivande till att uppgift om denne lämnas ut. Många gånger är det praktiskt att direkt fråga patienten om en uppgift får lämnas ut. Du behöver då inte pröva om det är till men för patienten.

... när det inte är till men för patienten eller dennes närstående

Uppgifter om patienten kan lämnas ut om du är övertygad om att patienten eller dennes närstående inte lider men av det. "Lider men" betyder att patienten upplever det som ett obehag eller att det finns risk för att han blir illa omtyckt eller trakasserad om uppgiften kommer ut. Ibland kan det finnas risk för rent ekonomisk skada om en uppgift kommer ut.

Du ska alltså vara övertygad om att det inte finns risk för men om uppgiften lämnas ut. För att kunna göra denna prövning måste du ha svar på följande två frågor:

- Vem är det som frågar?
- Vad ska uppgiften användas till?

Observera att det är patientens och/eller patientens närståendes uppfattning om men som gäller, inte din egen!

... när det finns en skyldighet att lämna uppgift

Skyldighet att lämna uppgift till annan myndighet eller enskild person finns i en mängd fall. De vanligaste är:

- Skyldighet att anmäla till socialnämnd när det finns misstanke om att ett barn far illa.
- Skyldighet att till socialnämnd lämna alla uppgifter som begärs och som kan vara av betydelse för utredning av en minderårigs behov av skydd.
- Skyldighet att lämna uppgift till Försäkringskassan i frågor som rör tillämpningen av socialförsäkringsbalken (sjukpenning, pension och dylikt).
- Skyldighet att på begäran lämna ut uppgifter till bland annat polisen om att viss person finns på sjukvårdsinrättningen.

... när det finns möjlighet att lämna uppgift

Undantag från sekretessen finns i flera fall. De vanligaste är:

- Det är tillåtet att lämna uppgifter till polisen i samband med vissa brott mot barn, såsom misshandel, sexuella övergrepp, bortförande och könsstympning. För dessa brott gäller också vittnesplikt inför domstol. Det är tillåtet att lämna uppgifter till polisen i samband med vissa brott med ett minimistraff på ett års fängelse, såsom mord, dråp, våldtäkt, rån, mordbrand, grovt narkotikabrott och grov misshandel. För dessa brott gäller också vittnesplikt inför domstol.
- Det är tillåtet att lämna ut uppgifter om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten (Region Östergötland) ska kunna fullgöra sin verksamhet. Detta innebär till exempel en möjlighet att lämna ut vissa uppgifter till inkassobolag som ska kräva in obetalda patientavgifter, liksom att lämna nödvändiga uppgifter till polisen för att få hjälp med att avhysa en bråkig patient.
- Om en patient till följd av allvarlig psykisk störning, demens eller medvetlöshet inte kan samtycka till att en uppgift lämnas ut, hindrar sekretessen inte att sådana uppgifter lämnas ut som behövs för att patienten ska kunna få nödvändig vård, omsorg, behandling eller annat stöd.

Patientens rätt att läsa sin journal

Patienten har som regel rätt att läsa sin journal. Det finns sällsynta undantag ”om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte kan lämnas” till patienten. Du kan inte ställa villkor, till exempel att någon ska vara närvarande när patienten läser sin journalkopia. Däremot kan du erbjuda hjälp med tydning och förklaring av svåra medicinska termer.

Via 1177 vårdguidens e-tjänster kan patienter ta del av journalen på elektronisk väg.

Gäller sekretessen mot anhöriga/närstående?

Anhöriga/närstående kan inte göra särskilda anspråk på att få uppgifter som skyddas av sekretess. Om patienten inte gett uttryck för annat, kan man dock i normala fall utgå från att det inte är till men för patienten att till anhöriga/närstående lämna ut allmänna uppgifter om var patienten finns och hur hen mår.

Sekretess gällande barn och ungdomar

Frågan om i vilken utsträckning journaluppgifter om ett barn under 18 år kan lämnas ut, måste bedömas i varje enskilt fall, oavsett vem som begär att få ut uppgiften. När det gäller barn är huvudregeln att föräldrar i egenskap av vårdnadshavare bestämmer över vem som ska få tillgång till uppgifter ur barnets journal. Ju äldre och mognare barnet är desto större hänsyn måste tas till barnets egen vilja. Någon åldersgräns finns inte angiven till ledning för denna bedömning. Enligt gällande praxis bör hänsyn tas till barnets synpunkter från cirka tolv års ålder. Detta kan innebära att inte ens en vårdnadshavare får rätt att ta del av sitt barns journaluppgifter.

Vem bestämmer vad som får lämnas ut?

Det gör den som har uppgiften och blir tillfrågad. När det gäller utlämnande av journalkopior har beslutet ofta lagts på verksamhetschef eller på någon denne delegerat arbetsuppgiften till. Den som inte får ut en uppgift på grund av sekretess kan begära ett skriftligt överklagbart myndighetsbeslut av produktionsenhetschefen eller en regionjurist. Tänk på att hantera begäran om utlämnande av uppgifter skyndsamt!

Vad innebär inre sekretess?

All vård och behandling som bedrivs av Region Östergötland utgör ett och samma sekretessområde. Inte heller inom ett sekretessområde får patientuppgifter spridas hur som helst. Denna inre sekretess innebär enligt 4 kap. 1 § patientdatalagen att endast den som deltar i vården av en patient eller av annat skäl behöver uppgifterna för sitt arbete inom hälso- och sjukvården, har rätt att bereda sig tillgång till informationen om patienten. Detta gäller oavsett om informationen finns på papper eller i datorn.

Möjligheterna att ta del av uppgifter i journaler är alltså begränsade enligt lag. Det är till exempel inte tillåtet att på eget initiativ läsa patientjournaler för övnings skull eller av nyfikenhet. Tänk på att detta även gäller din egen eller anhörigs journal!

Om du bryter mot bestämmelserna

Om du medvetet eller av vårdslöshet felaktigt lämnar ut uppgifter som omfattas av sekretess kan du göra dig skyldig till brott mot tystnadsplikten.

Om du olovligen tar del av uppgifter i en elektronisk journal kan du göra dig skyldig till dataintrång. Tänk på att du registreras i en logg när du tar del av en elektronisk journal. Felaktig hantering av uppgifter kan även resultera i kritik från Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Arbetsgivaren Region Östergötland kan vidare komma att vidta arbetsrättsliga åtgärder såsom disciplinpåföljd (skriftlig varning) eller avsked vid brott mot tystnadsplikten samt vid dataintrång.

Vill du ha mer information om hälso- och sjukvårdssekretess?

Läs mer om Sekretess och tystnadsplikt i hälso- och sjukvården på intranätet. Medarbetare inom Region Östergötland har möjlighet att kontakta juridiska enheten vid frågor, sök kontaktuppgifter på intranätet.